

350624 - همراه با مادر و خواهرش زندگی می‌کند. آیا برادرانش حق دارند به این دلیل که این خانه پدر درگذشته‌شان است، هر وقت که خواستند وارد آن خانه شوند؟

سوال

من و خواهر و مادرم در یک خانه اجاره‌ای زندگی می‌کنیم. پدرم از دنیا رفته و دو برادر دارم که ازدواج کرده‌اند و در خانه‌ای اجاره‌ای زندگی می‌کنند و کار می‌کنند. همچنین چهار خواهر داریم که ازدواج کرده‌اند و در ماه حدود هشت هزار درآمد داریم و قرض پدرمان را می‌دهیم و هنوز ارث را تقسیم نکرده‌ایم تا بدهی پدرمان تمام شود. سؤال من این است: آیا برادرانم که ازدواج کرده‌اند در خانه‌ای که من و مادر و خواهرم آنجا زندگی می‌کنیم حقی دارند؟ آنها می‌گویند این خانه پدرمان است و در آن حق دارند و هر وقت خواستند می‌آیند و آزادانه هر کاری می‌کنند بدون آنکه به حریم شخصی من و خواهرم احترام بگذارند و من و مادر و خواهرم هیچ حریمی نداریم. پدرم رحمه الله برای برادرانم چیزی کم نگذاشت و برایشان وسایل خانه و اتومبیل خرید حال آنکه من و مادر و خواهرم برای انجام کارهایمان ماشین نداریم و هرگاه بخواهیم بیرون برویم باید از آنها اجازه بگیریم و هرگاه وقتشان خالی بود ما را می‌برند و در خانه‌هایشان کاملاً از حریم خصوصی برخوردارند اما ما چنین حریمی نداریم. خواهش می‌کنم در این باره توضیح دهید.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً:

هرگاه انسان از دنیا برود مالکیت اموالش به وارثانش منتقل می‌شود و اگر همه اتفاق کنند که آن مال تقسیم نشود اشکالی ندارید و همه در تملک آن اموال شریکند تا آنکه تقسیم شود.

ثانیاً:

اگر خانه‌ای که در آن زندگی می‌کنید اجاره‌ای است برادرانت در آن حقی ندارند اما در وسایل و اشیای داخل خانه که ملک پدرتان بوده شریکند، بنابراین یا آنها را به شما می‌بخشند یا آنکه ارزشگذاری می‌شود و هر شخص نصیب خودش را می‌داند و سپس آن را برداشته و به جای نصیبشان به آنها عوض می‌دهید یا به همان شکل مشترک باقی می‌ماند.

اما اگر این اشتراک چنان که گفتید باعث بی‌توجهی به حریم خصوصی شما می‌شود به این بهانه که این خانه پدری است،

ما توصیه می‌کنیم که شراکت در این وسایل را به پایان برسانید و آن را تقسیم کنید یا به اندازه قیمت سهمشان به آنها بدهید. البته اگر آن را به شما هدیه ندهند.

ثالثاً:

به فرض ادامه اشتراک در وسایل خانه، و حتی در این صورت که برادر در خانه شما ساکن بود، او اجازه ندارد بر مادر و خواهرانش وارد شود مگر با اجازه.

مالک در موطا در باب استئذان (اجازه خواستن) از عطاء بن یسار روایت کرده که مردی از رسول الله - صلی الله علیه وسلم - پرسید: آیا هنگام وارد شدن بر مادرم اجازه بخواهم؟ فرمود: «آری». گفت: من با او در یک خانه هستم. رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «برای ورود بر او اجازه بخواه». آن مرد گفت: من خادم اویم. پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمود: «اجازه بخواه. آیا دوست داری او را برهنه ببینی؟» گفت: خیر. فرمود: «پس از او اجازه بگیر».

و کسی که از او اجازه خواستند، حق دارد که اجازه بدهد یا ندهد.

در الموسوعة الفقهية (۳/ ۱۴۶) آمده است: «و اگر یکی از محارمش در خانه او باشد، مانند مادر یا خواهر یا مانند آن که نباید او را برهنه ببینید، مرد باشد یا زن، نزد حنفیه و مالکیه وارد شدن بر او بدون اجازه جایز نیست و در این حالت اجازه خواستن برای آنان واجب است و ترکش جایز نیست، و بلکه مالکیان گفته‌اند: کسی که وجوب این اجازه خواستن را انکار کند کافر است، زیرا این چیزی است که ضرورتاً از دین دانسته می‌شود.

قرآن و سنت و آثار صحابه و مبادی شریعت دال بر وجوب اجازه خواستن است:

در قرآن کریم این سخن الله تعالی که:

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا [سوره نور: ۵۹]

(و چون کودکان شما به سن بلوغ رسیدند باید از شما اجازه بگیرند).

اما در سنت مطهر، همان روایتی که امام مالک از عطاء بن یسار آورده و در آغاز ذکر کردیم....

آثار صحابه نیز در این باره بسیار است، از جمله روایتی که طبرانی از عبدالله بن مسعود - رضی الله عنه - آورده که فرمود: «باید که برای وارد شدن بر مادران و خواهران خود اجازه بخواهید».

و جصاص از عطاء آورده که گفت: از ابن عباس پرسیدم که آیا برای وارد شدن بر خواهرم باید اجازه بخواهم؟ گفت: آری.

گفتم: او همراه من در خانه‌ام است و من خرجی او را می‌دهم. گفتم: «برای وارد شدن بر او اجازه بخواه».

و آنچه کاسانی از حذیفه بن یمان آورده که مردی از او پرسید: آیا برای وارد شدن بر خواهرام باید اجازه بخواهم؟ گفت: «اگر اجازه نخواهی چیزی را خواهی دید که دوست نداری...».

و اگر خانه او نبود و خواست وارد شود باید اجازه بخواهد و وارد شدن به خانه دیگران بدون اجازه به اتفاق علما حلال نیست، چه در آن خانه باز باشد و چه بسته باشد و چه در آن خانه کسی باشد یا نباشد، زیرا الله تعالی می‌فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا [سوره نور: ۲۷]

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید به خانه‌هایی که خانه‌های شما نیست داخل نشوید تا اجازه بگیرید).

خانه‌ها دارای حرمتند و نباید این حرمت زیر پا نهاده شود و همچنین اجازه خواستن تنها برای ساکنان خانه نیست بلکه برای خودشان و اموالشان است، زیرا انسان همانطور که خانه را پوششی برای خودش می‌داند همینطور آن را پوششی برای اموالش می‌داند و همانطور که دوست ندارد دیگران او را در حال نامناسب ببینند، دوست ندارد که از اموال او اطلاع یابند». حاصل آنکه:

برادران متأهل شما اجازه ندارند در خانه‌ای که شما در آن زندگی می‌کنید حریم خصوصی شما را نادیده بگیرند، چه آن خانه ملک آنان باشد یا ملک آنان نباشد، بلکه واجب است حریم شما و اوقات استراحت شما و اوقاتی را که اهل خانه دوست ندارند کسی از آن مطلع شوند رعایت کنند و هیچ یک از آنها را پایمال نسازند، به ویژه آنکه خود خانه‌ای دارند که در آن ساکن هستند، بنابراین نباید در خانه‌ای که شما آنجا زندگی می‌کنید جای شما را تنگ کنند و حریم خصوصی شما را با زندگی کردن در آن محدود کنند، چنانکه بیان کردید.

اما اگر تقسیم نشدن ماترک پدرتان یا باقی ماندن وسایل منزل باعث شده آنها در انجام این کار بهانه داشته باشند، توصیه می‌کنیم آنچه بین شما باقی مانده را تقسیم کنید و جلوی آزاری که از این مشارکت به شما می‌رسد را بگیرید.

والله اعلم.